

Nr 10

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om vidgad rätt för utlandssvenskar att delta i allmänna val.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas följande motioner, vilka alla avser att en större krets av utomlands bosatta svenska medborgare skall få rätt att delta i allmänna val:

1) II: 363 av herrar Eliasson i Sundborn och Wahlund (båda cp);

2) II: 364 av herr Martinsson (s);

3) I: 448 av herrar Åkerlund, Ingvar Andersson, Hübinette, Gösta Jacobsson, Yngve Nilsson och Schött samt II: 631 av herr Björkman samt fröken Ljungberg, fru Sundberg och herrar Cassel, Krönmark, Lothigius Magnusson i Borås, Oskarson, Wachtmeister och Werner (alla m); samt

4) I: 549 av herr Tistad samt fru Hamrin-Thorell och herrar Ernulf och Wirtén samt II: 633 av herr Ericsson i Åtvidaberg (alla fp).

Hemställan avser i motionen 1): »dels att (1) riksdagen beslutar att utomlands bosatta svenska medborgare, som är myndiga och innehar giltigt svenskt pass, äger delta i riksdagsval och folkomröstningar i Sverige, om de någon gång har varit kyrkobokförda här i landet; (2) om yrkandet under (1) inte vinner riksdagens bifall — riksdagen beslutar att utomlands bosatta svenska medborgare äger delta i riksdagsval och folkomröstningar i Sverige på under punkt 1 angivna villkor, dock endast om de varit kyrkobokförda här någon gång under de tio kalenderår, som närmast föregått det år då röstlängden upprättats; dels att vederbörande utskott utformar erforderlig lagtext»;

i motionen 2): »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om att förslag framläggas till sådan ändring av 53 b § lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen att i särskild röstlängd efter ansökan kan intagas den som ej är i riket mantalsskriven men varit kyrkobokförd här någon gång under de tio kalenderår som närmast föregått det år då röstlängden upprättas»;

i motionerna 3): »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att 1965 års valtekniska utredning får i uppdrag att framlägga förslag som ger en större krets av utlandssvenskar rätt att delta i allmänna val»; samt

Bihang till riksdagens protokoll 1970. 5 saml. 2 avd. Nr 10

i motionerna 4): »att riksdagen anhåller hos Kungl. Maj:t om förslag till sådan ändring i lagen om val till riksdagen, att varje svensk medborgare bereds möjlighet att bli upptagen i röstlängd, oberoende av mantalsskrivning eller kyrkobokföring i riket».

Gällande regler och tidigare riksdagsärenden

Regler om rösträtt för utlandssvenskar infördes i lagen om val till riksdagen 1967 och tillämpades första gången vid 1968 års val. De grundläggande bestämmelserna återfinns i 53 a, b och c §§. De innebär att vid sidan av den vanliga röstlängden skall upprättas särskild röstlängd för utlandssvenskar. I denna kan utomlands bosatta svenska medborgare bli upptagna, om de varit kyrkobokförda i Sverige någon gång under de fem kalenderåren närmast före det år då röstlängderna upprättas. Reglernas innehåll i övrigt förbigås här. Ingående redogörelser har lämnats i tidigare riksdagsärenden. Utskottet hänvisar främst till propositionen 1967: 145 och till sitt utlåtande 1967: 55 över denna samt till sitt utlåtande 1968: 8 om ett flertal motioner som väcktes det året om ändringar i reglerna. Dessa avstyrktes av utskottet och avslogs av riksdagen. Nio ledamöter (alla cp, fp och m) reserverade sig till förmån för en regel, enligt vilken en utlandssvensk skulle få bli upptagen i särskild röstlängd, om han någon gång varit kyrkobokförd i riket. Även 1969 upptogs frågan i ett flertal motioner. Utskottet förklarade i sitt utlåtande (1969: 27) att ytterligare erfarenhet borde vinnas av reglernas tillämpning före ett initiativ till ändring av dessa regler. Tio ledamöter (alla cp, fp och m) reserverade sig till förmån för en ändring i vallagen, varigenom envar som »någon gång varit här kyrkobokförd» skulle få rätt att bli upptagen i särskild röstlängd. Kamrarna följde utskottet.

Valtekniska utredningen

Denna utredning arbetar enligt direktiv 1965, 1967 och 1969 på ett förslag till helt ny vallagstiftning. Detta avses bli framlagt 1971. Ett förslag till ny lag om val till riksdagen lades fram redan 1969 i betänkandet »Ny valteknik» (SOU 1969: 19). Då maskinell utrustning, som genomförandet förutsatte, inte kunde med säkerhet påräknas bli färdig före 1970 års val, blev förslaget inte framlagt för riksdagen. I den här aktuella frågan hade utredningen inte föreslagit någon ändring i gällande regler.

Utskottet

Genom lagändringar 1967 öppnades möjlighet för vissa utomlands bosatta svenska medborgare att utöva rösträtt i val till andra kammaren. Reglerna kommer att tillämpas i sak oförändrade vid årets val till enkammarriksdagen. Vid envar av de tre senaste riksdagarna har i ett flertal motioner framförts förslag som syftat till att på olika sätt vidga den krets av personer,

som enligt dessa regler är berättigad att rösta.

Som framgått av redogörelsen ovan arbetar valtekniska utredningen f. n. på ett förslag till ny vallagstiftning, vilket förväntas bli framlagt nästa år. En förutsättningslös prövning av möjligheterna att vidga den krets av utlandssvenskar, som kan delta i val till riksdagen, bör ske i detta sammanhang. Utskottet föreslår att önskemål härom framförs till Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill ingår utskottet inte på någon diskussion av de konkreta reformförslag, som framförts vid årets riksdag, utan hemställer om avslag på motionerna.

Utskottet föreslår sålunda,

att riksdagen

1. tillkännager för Kungl. Maj:t som sin mening vad utskottet anfört om en förutsättningslös prövning av möjligheterna att vidga den krets av utlandssvenskar, som kan delta i val till riksdagen; och

2. avslår motionerna II: 363, II: 364, I: 448 och II: 631 samt I: 549 och II: 633.

Stockholm den 17 februari 1970

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), fru Segerstedt Wiberg (fp), herrar Sveningsson (m), Sörlin (s), Richardson (fp), Hernelius (m), Nyquist (s), Norberg (s) och Axel Georg Pettersson (cp); samt

från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Henningsson (s), Nelander (fp), Björkman (m), fru Thunvall (s), herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Sterne (fp) och Andersson i Storfors (s).

Reservation

av fru Segerstedt Wiberg (fp) samt herrar Sveningsson (m), Richardson (fp), Nelander (fp) och Sterne (fp), vilka anfört:

För varje begränsning av svenska medborgares rätt att delta i allmänna val bör starka skäl kunna anföras. Sådana skäl har inte anförts för den nuvarande begränsningen av utlandssvenskarnas rösträtt. Vid utskottets behandling av samma fråga föregående år föreslogs beträffande utlandssvenskarna, att rösträtt skulle gälla för envar som någon gång varit kyrkobokförd i riket. Denna begränsning motiveras främst av prak-

tiska skäl. Man har ansett, att röstlängden måste grundas på folkbokföringen.

Med hänvisning till vad här anförts samt till den föregående år avgivna reservationen anser vi att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna II: 363, II: 364, I: 448 och II: 631 samt I: 549 och II: 633 för sin del beslutar att 53 b § första stycket 2) lagen om val till riksdagen skall erhålla följande som utskottets förslag be-
tecknade lydelse:

(Nuvarande lydelse)

2) ej är mantalsskriven i riket men varit kyrkobokförd här någon gång under de fem kalenderår som närmast föregått det år då röstlängden upprättas.

(Utskottets förslag)

2) ej är mantalsskriven i riket men någon gång varit här kyrkobokförd.